

Euregio Scheldemond

Gouvernementstraat 1
B - 9000 Gent
tel. +32 (0)9/223 88 47
fax +32 (0)9/233 63 21

<http://www.euregioscheldemond.be>

DE PROJECTPARTIJEN:

Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt v.z.w.

Ieperseweg 87
B - 8800 Beitem-Rumbeke
Tel.: +32 (0)51-261400
Fax: +32 (0)51-240020
E-mail: povlt.pcbt@west-vlaanderen.be

<http://www.pcbt.be>

Stichting ter exploitatie van de proefboerderij "Rusthoeve"

Noordlangeweg 42
4486 PR Colijnsplaat (NL)
Tel.: +31 (0)113-693000
Fax: +31 (0)113-695638
E-mail: proefboerderij_rusthoeve@ziezo.biz

Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt v.z.w.

Karreweg 6
B - 9770 Kruishoutem
Tel: +32 (0)9 381 86 86
Fax: +32 (0)9 381 86 99
E-mail: info@proefcentrum-kruishoutem.be

<http://www.proefcentrum-kruishoutem.be>

DLV adviesgroep n.v.

BU Plant
Groeneweg 5
3273 LP Westmaas (NL)
Tel.: +31 (0)186-573011
Fax: +31 (0)186-572122
E-mail: mg503@dlv.nl

<http://www.dlv.nl>

Het project "**Grensoverschrijdend Biologisch Boeren**" heeft tot doel kennisuitwisseling en -ontwikkeling omtrent biologische landbouw te stimuleren via grensoverschrijdende interactie tussen biotelers, proefcentra en potentieel omschakelende boeren in Zeeland en Vlaanderen.

Via deze driemaandelijksse nieuwsbrief houden wij u op de hoogte van alle activiteiten in het kader van het project.

Gratis inschrijven op deze nieuwsbrief kan via de projectpartners. Biologische boeren in het gebied ontvangen deze nieuwsbrief automatisch.

IN DIT NUMMER:

Verslag excursie akkerbouw-groenteteelt in Zeeland.....	2
26 augustus: bedrijfsbezoeken Vlaanderen	3
Praktijkonderzoek in Vlaanderen op het PCBT-proefbedrijf	4
Agenda	5

Dit project werd mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de provincies

Verslag excursie akkerbouw-groententeelt in Zeeland

Op 25 juni werd in het kader van dit project een eerste grensoverschrijdende excursie georganiseerd. Met een groep van een 25-tal boeren en geïnteresseerden trokken we naar twee biologische akkerbouw-groentebedrijven en de proefboerderij de 'Rusthoeve' in Zeeland.

Uitwisseling praktijkervaring

Om 10u werden we ontvangen op het bedrijf van René Dingemanse als het startpunt van de excursie en tevens eerste ontmoetingsplaats tussen de deelnemende Vlaamse en Zeeuwse telers. Na een korte kennismakingsronde en een inleidende bedrijfssituering, namen we een kijkje op de percelen aardappelen, zomerbloemkool, knolselder en rode kool. De bedrijfsleider gaf de nodige toelichting omtrent teeltverloop en de toegepaste teeltstrategieën. Meteen werd duidelijk dat kennis en management bij uitstek grond- en bedrijfsgebonden zijn en sterk op basis van eigen ervaring en afhankelijk van de specifieke afzeteisen zijn ontwikkeld.

Onder begeleiding van Piet Rijk (DLV) vervolgden we de excursie verder noordwaarts in Zeeland op het BD-bedrijf 'Ter Linde', voorheen bekend als 'Loverendale'. Naast de voedergewassen gerst en grasklaver (33 ha) bestemd voor het melkvee, worden er diverse handelsgewassen als graan, cichorei, rode biet, peen, aardappelen, pompoen, knolselderij en suikerbiet geteeld (46 ha).

Organisatie afzet in Zeeland

Terug op krachten gekomen na een smakelijke lunch, werd het ontstaan en de werking van de afzetcoöperatie Nautilus geschetst door bioteler Hans Risseeuw. Krachtenbundeling en 100% leveringsplicht zijn belangrijke speerpunten van de afzetorganisatie. Met een sterke uitbreiding gedurende de laatste vijf jaar, telt Nautilus nu zo'n 140 leden. Aan de hand van wat de markt vraagt, wordt via onderlinge afspraken een gezamenlijk bouwplan gemaakt.

Het grootste knelpunt is momenteel de stagnerende afzet in Nederland, waardoor het moeilijker wordt een goede prijs te handhaven. Een actuele ontwikkeling waar ook Vlaamse biotelers mee kampen, zo blijkt uit de discussie die hiermee werd aangevat. Andere afzetstrategieën en regionale promotie en verkoop van bioproducten moeten daarom naar de toekomst toe worden uitgewerkt.

In Nederland is in dit kader de 'Task Force Marktontwikkeling Biologische Landbouw' opgezet om o.a. samenwerking tussen de diverse marktpartijen te bevorderen. Het werk van de Task Force moet leiden tot een versterking en groei van de binnenlandse markt in biologische producten.

Ook in Vlaanderen loopt een dergelijk initiatief rond marktontwikkeling en optimalisatie in de keten, gesteund door het Vlaamse Ministerie. Daarnaast leeft bij Vlaamse telers ook de 'Fair Trade'-idee: handel met een reële vergoeding voor de boer, ook in eigen land.

Na deze discussie was het hoogtijd om ons opnieuw op het praktijkterrein te begeven. Met trekker en kar met hooi leidde Maarten Guépin ons langs de percelen peen, pompoen, bieten en cichorei. Hierbij kwamen onder meer bemesting, onkruidbestrijdingstrategie en de biodynamische werkwijze aan bod.

Praktijkonderzoek op de 'Rusthoeve'

Eindpunt van onze excursie was het proefbedrijf de 'Rusthoeve', die zijn jaarlijkse opendeurdag hield. Wij beperkten ons tot een bezoek aan de biologische percelen aardappelen en zomertarwe waar we de aangelegde proefobjecten konden bekijken (zie Bioschelde nr.2). Bedrijfsleider Laurens Kamp, Koos van Splunter (CZAV) en Aart Osman (LBI) voerden het woord.

Interessant waren ook enkele tentoongestelde nieuwigheden op gebied van mechanische onkruidbestrijding, zoals de Pneumat en de Steketee 'Ecodan' (automatisch gestuurde schoffel). Enkele aanwezige telers deelden met ons hun praktijkervaringen met deze machines.

We sloten af met een bezoek aan de dranktent, waarna de Vlamingen de terugreis aanvatten.

Ondanks de magere opkomst vanuit Vlaanderen, toch een geslaagde en verrijkende uitwisseling. Bij deze nog eens dank aan de bezochte bedrijven, DLV en andere begeleiders voor hun bijdrage.

Femke Temmerman (PCBT)

26 augustus: bedrijfsbezoeken Vlaanderen

Op 26 augustus aanstaande organiseren we een tweede excursie om Vlaamse en Zeeuwse telers bij elkaar te brengen en ervaringen omtrent biologische teeltaspecten uit te wisselen. Deze keer nodigen we de Zeeuwse biotelers en belangstellenden uit om de grens over te steken en een kijkje te komen nemen op twee Vlaamse biologische bedrijven. Uiteraard zijn ook telers en geïnteresseerden van het thuisfront van harte welkom.

Bedrijf Joris en Gudrun Cambie, Poperinge

Joris en Gudrun Cambie hebben reeds 10 jaar ervaring in de biologische teelt. Gestart in 1993 op het ouderlijke bedrijf werd gaandeweg het gehele teeltareaal van 25 ha omgeschakeld. De hopteelt die de pijler was van het gangbare bedrijf, werd daarbij gedeeltelijk afgebouwd om de oppervlakte biologische akkerbouw en vollegrondsgroenten verder uit te breiden.

Ondertussen werd ook geëxperimenteerd met de biologische teelt van hop. In 2002 werd het volledige areaal hop omgeschakeld. Uiteindelijk kwam, mede bepaald door de arbeidsplanning, volgend teeltplan naar voor: hop, aardappel, graan, maïs, spruitkool en erwten. Bijna alle gewassen worden afgezet via coöperaties, waar Joris zich ook actief in engageert.

Eén van de uitdagingen voor Joris is de hopteelt opnieuw uitbouwen tot de kernactiviteit van zijn biologisch bedrijf. Daarnaast wil hij meer aandacht gaan besteden aan de opbouw van de bodemvruchtbaarheid. Het beter inpassen van groenbemesters in het teeltplan en het gebruik van compost zijn hierbij de speerpunten. Joris investeerde hieromtrent het voorbije jaar heel wat tijd in zelfstudie en experimenten, ten dele ondersteund door het PCBT.

Hoeve 'Broekelzenhoek', Westouter

Rik en Jo Delhaye baten samen een gemengd biologisch-dynamisch bedrijf uit in het West-Vlaamse Heuvelland. Een bedrijf met vele gezichten en rijke geschiedenis...

Eind de jaren '80 begonnen Rik en Jo op de hoeve met de teelt van een breed assortiment groenten. De waardering van hun klanten betekende voor hen een belangrijke stimulans om door te gaan. Geleidelijk groeide het bedrijf tot de huidige 27 ha en werd het aantal teelten gereduceerd. Een aantal kleine percelen en percelen met een te grote helling zijn blijvend grasland (8 ha). De rest wordt uitgebaat als

akkerland. De vruchtwisseling bestaat uit wortelen, broccoli, aardappel, prei, graan, een 2-jarige mengteelt van luzerne met rode klaver, maïs, chinese kool en aardbei. De opbouw van een goede bodemvruchtbaarheid vergde veel aandacht en de verdere optimalisatie blijft ook voor Rik een bijzondere uitdaging.

De veestapel bestaat uit een 20-tal koeien en bijhorend jongvee van het Rood ras van West-Vlaanderen. Rik koos bewust voor dit streekeigen en authentiek dubbeldoel-ras omwille van de lange traditie en het waardevol genetisch potentieel.

Tegelijkertijd verbreedde de landbouwproductie op hun bedrijf zich sterk met tal van nevenactiviteiten waaronder kaasmakerij, thuisverkoop van hoeveproducten, verzorgen van groenteabonnementen, natuurbeheer, extra aandacht voor kleine landschapselementen, kampeergelegenheid in de zomer, zorgboerderij, landbouweducatie,... Rik en Jo gaan hierbij geen enkele uitdaging uit de weg. Landbouw houdt voor hen meer in dan enkel het beheren van de bodem, de planten en het vee. Ook sociaal-maatschappelijk engagement en zorg voor natuur en landschap zijn essentiële onderdelen van hun bedrijf.

De excursie

Het eerste bedrijfsbezoek gaat van start om 10 uur in Poperinge. Na de rondleiding op het bedrijf met toelichting door de betrokken ondernemer, staat een biologische lunch klaar.

Vanaf 13u00 is een bezoek voorzien aan de biologische afzetcoöperatie Atalanta cvba, die haar vestigingsplaats heeft in Poperinge. Hier zal ons meer uitleg worden gegeven omtrent de structuur en werking van de coöperatie, de organisatie van de afzet in Vlaanderen en de huidige ontwikkelingen in de sector. Na een korte discussie hieromtrent rijden we naar het tweede bezoekadres te Westouter.

Praktijkonderzoek in Vlaanderen op het PCBT-proefbedrijf

Net als de Rusthoeve in Zeeland, heeft het Vlaamse proefbedrijf van het PCBT na een tweejarige omschakelingsperiode ruim 10 ha akkerland onder biologische teelt. In het kader van het Interreg-project werden ook hier twee proeven voorzien om te beantwoorden aan de teelttechnische vragen van de telers uit het gehele grensgebied.

Meerjarige mest- en compostproef

Gezien onderzoek naar de waarde van verschillende mest- en composttoepassingen een belangrijke vraag betrof van zowel Vlaamse als Zeeuwse telers, werd op beide proeflocaties een meerjarig bemestingsexperiment opgestart. De proeven zijn dus complementair, wat het dubbele aan potentiële informatie oplevert.

In overleg met het technisch comité akkerbouwgroenten in open lucht, werd geopteerd voor 6 zeer praktijkgerichte objecten. Uiteraard wordt rekening gehouden met het lastenboek voor de biologische teelt. De (Vlaamse) mestwetgeving wordt vrij geïnterpreteerd i.f.v. een aantal knelpunten die deze stelt voor de biologische teelt.

A. Strook met drijfmest

- obj. ① : bemesting i.f.v. gewasbehoefte met dierlijke mest (combinatie stalmest en drijfmest), met maximaal 170 kg N/ha op niveau rotatie
- obj. ② : idem ①, aangevuld met groencompost tot maximale totale norm (chemisch + organisch) voor N zoals beschreven in MAP, verrekend op niveau rotatie. Concreet kan jaarlijks 10 ton groencompost worden toegediend.
- obj. ③ (= minimale aanbreng OS): bemesting met drijfmest als in ①, aangevuld met stikstofrijke handelsmeststof tot niveau N-totaal als in ①.

B. Strook zonder drijfmest

- obj. ④ : toediening CMC-compost op basis van SFE-analyse en advies van Compara
- obj. ⑤ (= maximale opbouw OS): gemidd. jaarlijks 20 ton groencompost, aangevuld met organische handelsmeststof tot niveau werkzame stikstof zoals toegediend in ①.

- obj. ⑥ : bemesting met stalmest (zelfde samenstelling als in obj. ①) à rato totale N-gift als in ①.

Het is de bedoeling om deze objecten twee rotaties lang (12 jaar) op hetzelfde perceel aan te houden. De bemesting wordt gespreid over de rotatie in functie van de betreffende teelten (achtereenvolgens: prei, wortel, graan, kool, aardappel en grasklaver). De effecten op de bodemvruchtbaarheid en de gewasgroei zullen worden opgevolgd. Naast de financiële steun vanuit dit project financiert ook VLACO mee in dit onderzoek.

Tussenteelt klaver in kool

Eén van de onderzoeksvragen van Zeeuwse telers, was o.a. ook het effect en de toepassing van combinatieteelten bij vollegrondsgroenten. Heel wat wetenschappelijke studies tonen aan dat onderzaai van klaver in kool of prei leidt tot een lagere ziekte- en/of plaagdruk. Uit alle studies komt echter ook een duidelijk (kwantitatief) opbrengstverlies als ongewenst effect naar voor. Om dit competitie-effect te reduceren, is dus verder praktijkonderzoek vereist. Tevens moet worden bekeken hoe dit onderzaai systeem best kan worden ingepast in de gebruikelijke teeltmethoden.

Met deze insteek startte PCBT een proefopzet met onderzaai van klaver in witte kool. Helaas was dit een slechte start, met onherroepelijk gevolg voor het verdere verloop van de proef. Door omstandigheden werd de klaver pas gezaaid één week na het planten, terwijl dit idealiter 3 à 4 weken voor het planten moet gebeuren. Het gevolg was een bodembedekking door snelgroeïende zaadonkruiden i.p.v. door klaver. Verdere opvolging leek ons dan ook niet meer zinvol. We hopen in ieder geval deze proefopzet volgend jaar met goede start en beter resultaat te kunnen hernemen.

Contactpersonen:

Lieven Delanote en Femke Temmerman

Agenda

** dinsdag 26 augustus 2003 - Vlaanderen*

Dagexcursie biologische bedrijven akkerbouw-groenteteelt

Bezoek aan twee biologische bedrijven in Poperinge (Vlaanderen): het akkerbouw-groentebedrijf van Joris Cambie en het gemengde bedrijf "Broekelzenhoek" van Rik Delhaye te Westouter. Deze gelegenheid biedt kans tot kennismaking en –uitwisseling met collega-telers uit de regio Scheldemond. Rond de middag is er tevens een bezoek voorzien aan de afzetcoöperatie Atalanta. Vanuit Zeeland zal er door DLV vervoer middels en bus worden geregeld. Voor meer informatie over vertrekkur en opstapplaatsen en voor aanmelding van deelname dienen Zeeuwse telers contact op te nemen met DLV. Vlaamse telers dienen zich aan te melden bij PCBT (i.v.m. lunchvoorziening).

Programma: 10u00 bedrijfsbezoek Joris Cambie
12u00 lunch
13u00 bezoek aan Atalanta cbva
14u00 bedrijfsbezoek 'Broekelzenhoek'
16u15 afsluitende borrel en samenzijn Vlaamse en Zeeuwse telers

Aanmelding deelname - vóór 20 augustus - of meer info:

PCBT (Femke Temmerman), DLV (Piet Rijk of Sander Bernaerts) (contactgegevens zie p.1)

** maandag 29 september 2003 – Ternat (Vlaanderen)*

Proefveldbezoek rassenproef bewaarwortelen biologische teelt (1)

In het kader van het project 'Biozaad 2004' (1), werden door PCBT dit jaar in verschillende teelten rassencollecties/proeven aangelegd. Hierin zijn rassen opgenomen waarvan verwacht wordt dat ze in 2004 biologisch beschikbaar worden. In het proefveld bewaarwortelen te Ternat staan 17 rassen. Bij deze nodigen wij alle worteltelers uit om de rassen samen met ons te beoordelen. Veld- en wortelkenmerken, alsook smaak zullen hierbij aan bod komen.

Bezoekadres: Bedrijf Luk Pauwels, Kruisstraat 2b, Ternat (E40, afrit Ternat, grote baan richting Edingen, aan de lichten voorbij de bebouwde kom links, volg pijlen 'BIO-PCBT').

Meer info: Lieven Delanote of Femke Temmerman (051/26 14 00)

(1) het project 'Biozaad 2004' is een ALT-demonstratieproject met de financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap - Administratie Land- en Tuinbouw en de Europese Unie en in samenwerking met Belbior.

** zaterdag 20 en/of zondag 21 september, van 10 tot 16 u. - Nederland*

Open Dagen bij de biologische boer

Op zaterdag 20 en zondag 21 september organiseert Biologica voor de zesde keer de landelijke Open Dagen bij de biologische boer en tuinder. In alle provincies zullen ruim 200 biologische bedrijven hun deuren openzetten voor het publiek. Dit jaar met speciale aandacht voor natuur op het boerenbedrijf.

Op de website <http://www.platformbiologica.nl/opendagen/> vindt u meer informatie over de deelnemende boeren in en buiten Zeeland. Ook kunt u daar terecht voor een korte routebeschrijving.

Meer info: Annelijn Steenbruggen, 030-2339982, steenbruggen@platformbiologica.nl

** donderdag 9 oktober om 14.00 uur - Zeeland*

Demonstratie groenbemesters

Veldbijeenkomst omtrent verschillende soorten groenbemesters: 5 verschillende klaversoorten in tarwe, wicken/haver en gras/wicken.

Bezoekadres: David Luteijn, Molenweg 19, 4504 PN Zuidzande, tel. 0117-455498.